

Slægten Schytte på Mors

Af H. STØVRING-NIELSEN

DENNE SLÆGT et af en anden oprindelse end slægten Schytte i Thy, som der er fortalt om i årbogen for 1967. Mors-slægtens ældste kendte stamfader er *Mads (Nielsen) Schytte*¹), sognepræst til Brorstrup, Ravnkilde og Haverslev i Aalborg amt. Efter gamle kilder skal han være født omkr. 1490 i Løgstør, og han døde omkr. 1551 i gården Smorup, som allerede i året 1281 var skænket til Brorstrup Kirke for sjælemesse af den daværende præst, Hr. Aage Frost²). I et tingsvidne af 1484 vidnes: "at Hr Ogy til Broderstrup kyrcke, sogenn prest, war en frij mandt oc gaff Smordrup gardt till Broderstrup kyrcke for syn selffs salighet"³). At Hr. Mads fra sin ungdom har haft kendskab til forholdene i Vesthimmerland fremgår af et brev af 1544, hvori han skriver, at han kan mindes 40 år eller mere, at Thorupgård havde været ret præstegård i Farsø sogn⁴). Mads Schytte havde været præst før reformationen, og i begyndelsen af 1529 var han gået over til den nye lutherske lære. Præsten Søren Lavridsen i Hornum, Års herred, skriver 1574, at biskop Jørgen Friis i Viborg; fik avind til Hr. Mads, fordi han var med de allerførste, som her i riget annammede Guds ord og evangelium og ægtegiftede sig, og derfor forsøgte bispen at fratage Hr. Mads herligheden til hans anneksgårde, men kong Frederik den Første gav præsten beskærmelse og medhold i et brev af 14. maj 1529⁵).

Hr. Madses søn, *Christen Madsen Schytte*, nævnes 1551 i breve som præst i Brorstrup med anneks. Allerede 1. sept. 1547 fik "Chris tiernus Matssen, Student her i Kiøpenhafven, Stadfæstelse paa Rafvenkeld, Brostrup og Hafversløf Sogne at maatte nyde efter de breve derpaa, som Axel Jul (lensmand på Aalborghus) har beseglet og udgivet"⁶). Striden om anneksgårdene fortsattes i denne præsts tid, og han måtte herom føre langvarig proces med Jørgen Lykke til Overgård⁷). Hr. Christen, der var provst i Års herred, døde omkr. 1592.

Han efterfulgtes i præsteembedet af sønnen *Niels Christensen Schytte*, der døde kort tid efter året 1600 og efterlod sig flere børn. En datter, Maren Nielsdatter Schytte, blev 29. aug. 1631 i Aalborg, Budolfi Kirke, viet til Anders Sørensen, sognepræst i Simested, Rinds herred.

Sønnen *Christen Nielsen Schytte*, der blev født 1587 i Smorup Præstegård og døde 1650 i Viborg, studerede lægevidenskab og var henvend 14 år i udlandet. 1625 blev

han dr. med. i Padova, Italien, og året efter nedsatte han sig som praktiserende læge i Aalborg, hvor han nød stor agtelse for sin dygtighed. 1639 blev han af kong Christian IV beskikket til doktor provincialis og canonicus (den øverste i stiftet inden for sit felt) med sæde i Viborg. Han blev 1. gang gift i Aalborg 15. april 1627 med Jacobe Bentzen, enke efter sognepræst ved Budolfi Kirke Thøger Pedersen. Hun var født i Holland og døde i Aalborg 30. aug. 1629, begravet 2. sept. i Budolfi Kirke. Begge hendes ægteskaber var barnløse. Dr. Christen Nielsen Schytte blev 2. gang gift i Aalborg 20. juli 1631 med Margrethe Didriksdatter Grubbe, der tidligere havde været gift i Norge og døde i Viborg 1656. Hun var datter af borgmester i Aalborg Didrik Grubbe (d. 1643) og Ane Andersdatter Juul (d. 1649)⁸). I dette ægteskab var der, foruden et par, der døde som små, 7 børn, der blev voksne. Om dem skal der her fortælles, og for oversigtens skyld opstilles hvert slægtled for sig. Regnet fra Hr. Mads Schytte i Smorup bliver så

Femte slægtled:

Dr. Christen Nielsen Schyttes børn med Margrethe Grubbe (a - g)

a. *Mads Christensen Schytte*, født i Aalborg 11. sept. 1632, død i Karby Præstegård på Mors 17. jan 1708. Han blev student fra Viborg Skole 1650, cand. teol. 1653 var i udlandet 1655-57 og blev 1658 sognepræst for Karby, Hvidbjerg og Redsted, 1672 provst for Sdr. herreds provsti på Mors. Den 11. sept. 1659 blev han i Karby Kirke viet til *Johanne Jørgensdatter Næstved*, født omkr. 1637 og død 1672, datter af den forrige sognepræst i Karby, Jørgen Nielsen Næstved (d. 1658) og Karen Madsdatter (begr. 28. maj 1679, 80 år gl.). Dette præstepar var meget afholdt af sognefolkene, og så længe hun orkede det, holdt Karen Madsdatter deres børn over dåben, mens hendes egne børn stod faddere. Af disse kender vi fra kirkebogen, foruden Mads Schyttes hustru, datteren Martha Jørgensdatter og sønnerne Hans og Mads Jørgensen samt måske Else Jørgensdatter (gift med Mads Schyttes broder Christian, se nedenfor) og Anders Jørgensen på Ejstrup, hos hvem Mads Schyttes søster Ane boede og døde.

Mads Schytte var i Holland, da krigen med Sverige i 1657 brød ud, og det var med nød og næppe, at han nåede hjem gennem de af krigsfolk besatte landsdele. Værre endnu blev det, da han i 1658 var kommet til Karby, hvor præstegården ved nattetid blev udplyndret af brandenburgere, der intet levnede, ikke engang de klæder, præsten og hans husfolk kunne skjule sig i⁹).

Da Mads Schytte skulle overtage embedet i Karby, var bønderne bange for ham, og der fortælles, at de råbte:

"Lad os ikke få ham med de røde klæder. Han røver os vor salighed fra!" Snart blev han dog lige så yndet som den forrige præst, og han var i sin embedsførelse agtet for sin redelighed, mildhed og hjælpsomhed. Der blev holdt

¹ Præsten Mads Schytte til Brorstrup var formentlig broder til Oluf Nielsen Schytte, compastor (hjælpepræst) ved Gråbrødrekirke i Viborg og 1544-53 rektor ved Viborg Latinskole, der blev stamfader til en stor jysk præsteslægt og til slægten Schytte i Norge. Om den fejltagelse, hvorved Oluf Nielsen Schytte (og Mads Schytte i Brorstrup) kaldes Jacobsen se F. E. Hundrup: Lærerstandens ved Viborg Latinskole, side 14.

² Hofmans Foundationer, bind 3, side 491-92.

³ Ældste danske Arkivregistraturer, bind 2, side 267.

⁴ Farstrup og Axelsens Dagbog, side 209, og Ny kirkehistoriske Samlinger, bind 5, side 705 f.

⁵ Brevet er indført i en landstingsdom af 1574, trykt i Hofmans Foundationer, bind 3, side 491.

⁶ Danske Kancelliregistranter 1535-1550, side 354.

⁷ Rosenvinge: Gamle danske Domme, bind 3, side 238.

⁸ A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg, side 270.

⁹ Efter Mads Schyttes indberetning 1690.

stort hus i Karby Præstegård, der ”lå ved alfarvej” og stod åben for alle. Hr. Mads var også en god familiefader. En tid havde han 2 gifte døtre og 19 børnebørn hos sig. Der skulle noget til for at mætte de mange munde. Men Hr. Mads havde nok orden i sin økonomi, som han havde det i sine embedssager. Han opbyggede præstegården, som han havde overtaget i faldefærdig stand. Med sine præstegårde og lidt privat gods havde han indtægt af ca. 30 td. hartkorn.

Man får vel bedst et indtryk af familiens omgangskreds ved at se på den række af personer, der stod fadderer ved børnenes dåb, og her kan i flæng nævnes: Jens Pedersen, forpagter på Frøslevgård, og hustru Else Jørgensdatter (senere gift med Mads Schyttes broder Christian), velb. Valdemar Skram og frue til Ørndrup, velb. Henrik Friis til Damsgård, velb. jomfru Anne Krag til Glomstrup, forpagterne Peder Mathiesen på Ørndrup og Iver Mathiesen på Sindbjerggård, af familie og venner i Aalborg: rådmand Bagge Lauridsen Suur og hustru Jacobe Schytte, fru Cathrine Calow (hvis moder Mette Grubbe var søster til Mads Schyttes moder) og kommerceassessor Christopher de Hemmer. Blandt fadderne var dog også jævne folk fra sognet.

Den 28. marts 1672 skrev Mads Schytte i sin kirkebog: ”Begravet min allerdydigste salige hustru Johanne Jørgensdatter, 35 år”. Og 17. sept. s. å.: ”Begravet Mads Jørgensen af præstegården, 48 år” (hendes broder). Mads Schytte og Johanne Jørgensdatter havde i deres 13-års ægteskab 4 sønner og 4 døtre (Sjette slægtled I, a-h).

b. *Jacobe Christensdatter Schytte*, døbt 9. febr. 1634 i Aalborg, gift 1. gang 1660 med Bagge Lauridsen Suur, rådmand i Aalborg (t 1678), med hvem hun havde en søn og to døtre, 2. gang 1679 med Jørgen Jacobsen Møldrup, sognepræst i Vadum, der døde kort tid efter.

c. *Niels Christensen Schytte*, døbt 14. okt. 1635 i Aalborg. Han angives at være ”død tidlig”¹⁰), men er måske alligevel den Niels Christensen Schytte, gift med Maren Steffensdatter, der døde 21. jan. 1704 i Nykøbing og efterlod sig 2 sønner, Steffen Nielsen Schytte, død 1732 i Nykøbing, og Christen Nielsen Schytte, klokker i Nykøbing, død den 22. april 1735. Klokkeren var gift 1. gang med Else Niels datter, død 1711, 2. gang med Bodil Nielsdatter. Han efterlod sig 7 børn, af hvilke 3 boede i Amsterdam og 2 i København. De øvrige 2, Anders Christensen Schytte, død 1739, og Niels Christensen Schytte, død 1759, boede i Nykøbing.

d. *Clara Elisabeth Schytte*, døbt 20. maj 1639 i Aalborg, begr. 6. okt. 1716 i Lysabild på Als. Hun blev gift 1. gang 1656 med englænderen Eduard Schult, købmand i Viborg, der døde omkr. 1670, hvorefter Clara 1670-75 tog ophold i København, hvor hun destillerede akvavit til flådens besætning. Derefter rejste hun til Vammen, hvor hun 26. dec. 1675 fødte et barn, som sognepræsten der, Jens Pedersen Roskilde, var fader til. Han døpte selv barnet, som natten efter i største hast blev kørt til sognepræst Stygge Mogensen Haasum i Simested, hvor det døde, 8 uger gammelt. Stygge Mogensen var en gammel ven af familien Schytte. 1660 blev han student fra

Viborg Skole sammen med Claras broder Christian, og 1666 stod han sammen med denne fadder i Karby Kirke. Forældrene til det uønskede barn undgik ikke deres skæbne. De blev 12. marts 1676 viet i Vammen Kirke, men måtte 23. april samme år stå åbenbar skrifte, og præsten blev afsat ”formedelst hans begangne grofue forseelse”. Året efter blev han skibspræst og 1677 præst i Lysabild, hvor han døde 1687. Endnu inden han var begravet, ilede Clara til København for at ansøge om at beholde kaldet, hvilket blev hende tilladt på betingelse af, at hun kunne forsyne det med en dygtig præst, og en sådan fandt hun snart i Laurits Krag (d. 1699), en præstesøn fra nabosognet Hørup, som hun ægtede. Hun er blevet kaldt ”en intrigant og virksom kone”, og hun havde livskraft til at overleve sine 3 mænd med henimod en snes år.

e. *Christian Christensen Schytte*, født 1641 i Viborg, begr. 18. febr. 1687 i Hvidbjerg Mors. Han blev student 1660 fra Viborg Skole og gift 4. dec. 1670 med Else Jørgensdatter, med hvem han fik Hvidbjerggård. Hun var 1. gang gift med Jens Pedersen, forvalter på Frøslevgård, der 1666 for et tilgodehavende på 1600 rd. hos Mogens Kaas havde overtaget Hvidbjerggård.

I sit første ægteskab havde Else Jørgensdatter datteren Sophie Jensdatter, der blev gift med provst Didrik Schytte i Tødsø, og sønnen Jørgen Jensen Frøslev, forpagter på Ørndrup, begr. 24. marts 1698 i Redsted, 36 år gl., der 12. nov. 1684 i Hvidbjerg blev viet til Ane Kirstine Røring, datter af sognepræst i Sindal Evert Røring (1630—72) og Gertrud Andersdatter (begr. i Hjørring 1718, 96 år gl.). Evert Røring var søn af købmand i Aalborg Peter Røring og Anne Didriksdatter Grubbe, søster til Christian Schyttes moder. - Efter mandens død flyttede Ane Kirstine Røring til Hjørring. I sit korte ægteskab havde hun født 8 børn.

Christian Schytte havde 1671 pantsat Hvidbjerggård til Peder Benzon til Havnø, som 1691 af enken fik skøde på gården. Året efter frasagde han sig sædegårdsfrihed af Hvidbjerggård, som derefter regnedes for en bondegård¹¹). I året 1685 købte Christian Schytte af Niels Mogensen Krag til Kaas en lille arvepart i Glomstrup (arv efter jomfru Ellen Krag), og i de næste par år erhvervede han endnu et par små parter. Ved sin død skrives han ”til Glomstrup”. Det var dog først efter hans død, at Else Jørgensdatter ved flere køb fik samlet gårdens ca. 28 td. hartkorn, som hun ved skøde af 11. maj 1693 solgte til ritmester Georg Arnold von Post.

f. *Ane Christensdatter Schytte*, født 1643 i Viborg, død 1685 på gården Ejstrup i Hvidbjerg sogn, ugift.

g. *Didrik Christensen Schytte*, født 1645 i Viborg. Han blev 1667 student fra Viborg Skole, var 1678 skibspræst og fra 1679 sognepræst i Tødsø og Erslev på Mors, død 4. juli 1718. Han var tillige provst for Nr. herred og efter de to herreders sammenlægning viceprovst. Gift 1. gang 6. okt. 1679 i Hvidbjerg Kirke med Sophie Jensdatter, der døde 1699 og efterlod sig 6 børn. Hun var datter af Jens Pedersen, forvalter på Frøslevgård, og Else Jørgensdatter, der som før nævnt 2. gang var gift med hendes farbroder Christian Schytte.

¹⁰ A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd, side 271.

¹¹ Efter Kammerkollegiets resolution af 12. dec. 1691 og tingsvidne på Sdr. herreds ting af 22. febr. 1692.

Provst Didrik Schytte var 2. gang gift med Kirsten Olufsdatter, der døde 13. juni 1704, datter af sognepræst i Sennels Oluf Adersen Bigum og Maren Jensdatter Snedsted og enke efter sognepræst Villads Olufsen Svale i Vang.

(Didrik Schyttes børn: Sjette slægtled II, a.-f).

Sjette slægtled:

I

Provst Mads Schyttes børn med Johanne Jørgensdatter (a - h)

Margrethe Madsdatter Schytte, døbt 12. juni 1660 i Karby, død 1705 i Thisted. Hun blev 18. sept. 1678 gift med Laurids Koch, sognepræst i Rær-Hansted-Vigsø, der døde 1683. I ægteskabet var der 2 sønner, Christian Koch, født 1679 i Rær, og Mathis Koch, født omkr. 1682. Christian var student, men blev på grund af svære udskejelser bortvist fra universitetet for bestandig. I året 1703 forsøgte han at indsmigre sig hos biskop Bircherod med et dårligt digt. Biskoppen gennemskuede ham, men gik dog senere i forbøn for ham. Hans senere skæbne kendes ikke. - Margrethe Schytte blev 2. gang gift med byskriver Christopher Nielsen i Thisted, der 1701 døde fra hende og en halv snes børn. Det var måske for at skaffe dem føden, at hun 1705 (hun døde samme år) gik ind på for betaling at huse en flok arrestanter (se årbog 1960, side 213).

b. *Karen Madsdatter Schytte*, døbt 10. nov. 1661 i Karby, begr. 1. sept. 1697 i Boddum. Hun blev 16. juni 1680 gift med sognepræst i Boddum Christen Friis, der døde 1695. De efterlod sig 8 umyndige børn, 3 sønner, hvoraf 2 blev præster, og 3 døtre. Karen Schytte var 2. gang gift med den efterfølgende præst Saxo Ascanius, med hvem hun ingen børn havde. Pastor Ascanius var 2. gang gift med Vibeke Christensdatter Schytte af slægten Schytte i Thy (årbog 1967, side 412).

c. *Johanne Madsdatter Schytte*, døbt 18. okt. 1662 i Karby, begr. 24. april 1734 i Hvidbjerg Mors, gift 18. febr. 1692 med Christen Nielsen Friis, født 16. jan. 1665 i Skorup sogn, Århus amt, død 31. aug. 1700, der i nogle år var kapellan hos Mads Schytte, som han skulle have afløst, om ikke hans tidlige død havde forhindret dette. Der skal have været et særdeles godt forhold mellem de to præster, hvilket også Mads Schyttes notering i kirkebogen vidner om: "Tirsdag d. 31. august døde min hjerteelskede svigersøn, ærværdige Christen Nielsen Friis, 34 år g.". - Christen Friis og Johanne Schytte havde 4 børn:

1. Johanne Friis, født 1692, gift 1. gang 1724 med Antoni Klerque på Ejstrup (d. 1725), 2. gang 1728 med Mathias Abrahamsen Brochmann i Nykøbing, med hvem hun havde efterkommere i Hvidbjerg.
2. Niels Friis, født 1694, sognedegn i Spentrup-Gassum, hvor hans farbroder var præst.
3. Ingeborg Friis, født 1695, gift med Thomas Andersen Høyer, sognepræst til Tjele og Vinge, senere Sønderholm-Frejlev.
4. Anne Cathrine Friis, født 1697, var 1734 ugift.

d. *Christen Madsen Schytte*, døbt 10. jan. 1664 i Karby.

e. *Jørgen Madsen Schytte*, døbt 19. nov. 1665, begr. 30. marts 1666.

f. *Jens Madsen Schytte*, døbt 16. dec. 1666, gift 10. jan. 1705 med Else Rasmusdatter. Formodentlig den Jens Schytte, der 1708-1716 var degn i Frøslev-Møllerup. En søn Rasmus blev 1705 døbt i Karby.

g. *Jørgen Madsen Schytte*, døbt 20. sept. 1668. Han opholdt sig 1690 i Karby Præstegård, senere boede han i Redsted, vist i anneksgården, hvor han døde 30. aug. 1730. Han var gift 1. gang med Kirsten Pedersdatter, 2. gang med Else Andersdatter, og han havde flere sønner, der forlod Mors og bosatte sig i København. Herfra skal en gren af slægten være kommet til Nordtyskland og især bredt sig i Hamburg og omegn, hvor familienavnet er ændret til Schütte¹²).

h. *Jytte Madsdatter Schytte*, døbt 11. sept. 1670, gift 7. febr. 1703 med Christen Christensen Friis, født 19. okt. 1671 i Boddum, søn af sognepræst Christen Christensen Friis og Anna Sørensdatter Lyngaae. Han var 1720-30 kapellan i Nykøbing og derefter til sin død i 1737 sognepræst i Alsted-Bjergby på Mors. Der var 2 børn i ægteskabet, en søn, der døde 3 år gl., og en datter Helvig Ingeborg Friis, født 1706, til hvem assessor Peder Mortensen Selle stod fadder, mens hans adelige frue blev opkaldt (se årbog 1962, side 58).

Familierne Schytte og Friis var nært knyttet til hinanden:

Det er i det hele taget et særkende hos slægten Schytte, at der bliver indgået så mange ægteskaber inden for dens egen kreds, og dette forhold er vel grundlaget for det stærke sammenhold mellem dens talrige medlemmer.

Forbindelsen mellem præstegårdene i Karby og Boddum var af gammel dato. Da Mads Schytte og Johanne Jørgensdatter 1659 blev gift i Karby, blev vielsen foretaget af Hr. Madses ven fra ungdoms årene i Aalborg, bispesønnen Anders Andersen Ringkøbing, der 1652 var blevet sognepræst i Boddum, og ved det første barns dåb 1660 i Karby Kirke var præstefruen fra Boddum, Kirsten Pedersdatter Nørkjær, fadder.

¹² Albert Schütte: Stammtafel des Geschlechts Schytte, Schütte, Schüthe, Schiütt (Wilhelmsburg 1915).

II

Provst Didrik Schyttes børn med Sophie Jensdatter (a-f)

a. *Margrethe Didriksdatter Schytte*, født 1680, begr. 16. febr. 1745 i Nykøbing, gift 31. marts 1720 med rektor i Nykøbing Mathias Bagger, der døde 1723.

b. *Christen Didriksen Schytte*, født 1682, død 1764, degn i Stagstrup, gift 5. april 1720 med Kirsten Madsdatter, med hvem han havde 2 sønner: Mads Christensen Schytte, der blev degn i Stagstrup efter faderen og døde 1781, og Niels Christensen Schytte, død 8. aug. 1758, gift med Maren Madsdatter.

c. *Else Didriksdatter Schytte*, født 1685, død 1726, gift 1708 med Frederik Langebeck, sognepræst i Skjoldborg. I dette ægteskab var der 3 sønner og 2 døtre. En af sønnerne var historikeren Jacob Langebeck (se årbog 1912, side 59 f.).

d. *Christiane Didriksdatter Schytte*, født 1688, død 1745, gift med kvartermester Henrik Obel i Vodstrup.

e. *Karen Didriksdatter Schytte*, født 1691, gift med rådmand Mørck i København.

f. *Peder Didriksen Schytte*, født 1692, kom efter sin moders død i huset hos slægtninge i Aalborg og gik i skole der. Han døde 1706, begravet 12. maj i Budolfi Kirke, 14 år og 3 måneder gl.

Meget af det, der her er sagt om Mads Schytte i Karby, kunne vel også siges om Didrik Schytte i Tødsø, selv om han ifølge sin embedsstilling ikke spillede en så fremtrædende rolle som den ældre broder. Ligesom denne opbyggede Didrik Schytte præstegården for egen regning, og han efterlod sig et velbesat bo, hvoraf alt blev solgt ved auktion. Sønnen Christen afstod ædelmodigt sin arvepart til fordel for sine 4 søstre, der hver fik en arv på 275 rigsdaler.

Note:

Flere af den her omhandlede slægts ældre medlemmer brugte et skioldformet segl med 3 skråtstillede pile. De gamle præster omgav skjoldet med den latinske sentens „Non in arcu meo” (ikke i min bue), hvormed de ville tilkendegive, at pilene ikke som hos deres forfædre var et krigersk symbol.

Seglens udstyr er noget varierende, men fælles for dem er de 3 pile. Provst Mads Schytte i Karby brugte dette segl:

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1969, side 279-291).